

ERIVÄLJAANNE

AGROFIRMA · PANDIVERE

PANDIVERE

TEATAJA

INFOLEHT

SEPT. – OKT. 1988

... Meil tuleb alal hoida elu ja isamaad, teades, et maad ei toida sõnad ja pisarad. Minevikku ei muuda. Eilset tõbe ei põe see, kes südames suudab leegiks puhuda tõe. Kodu annab olemise, kool teadm'se. Arkamisaja kool peab andma teadmise kõrval ka usu. Tõetundmise. Hea ja kurja tundmise.

Arkamisaja kool on tempel. Ilus ja väärkas sõna — haridustempel. Üks kool Virumaal saab 115-aastaseks. Selle vana kooli puhul on sõnal haridustempel ka sisu.

Kool on väikese inimese suur algus. 115-aastane kool... Kui palju algusi! Põllumehe kummardus templi poole.

VÄIKE-MAARJA KESKKOOL 115-AASTANE

TÄNAST JUUBELIT ETTE valmistades olen korduvalt tabanud ennast mõttelt, kas tänase kooli ja õpetaja roll ning prestiiž on võrreldavad Jakob Tamme või Mart Meose juhitud kooli ja õpetaja rolli ning prestiižiga.

Loomulikult pole tänane kool oma võimaluste ja taseme poolest võrreldav 100 või ka 50 aastat tagasi tegutsenud kooliga.

Neil aegadel oli kool see koht, kus esmakordselt A ja B-ga kokku puututi, rehken-dama õpiti ning maailmas toimuva kohta õpetajalt teadmisi saadi. Tänapäeval kooli tulles on lastel A ja B juba ammu selged, minikalkulaator ja personaalarvuti on nende jaoks sama tavalised asjad kui meie vanaemade-vanaisade jaoks arvutuspulgad. Maailma asjadest rääkides on meie lap-sed aga sageli vaata et paremini informeeritud kui meie ise, sest raadio ja televiisor toovad uudised koju kätte kõikides maailma nurkadest. Seega on kooli ja õpetaja roll tänaseks oluliselt muutunud. Lugema, kirjutama ja arvutama õpetamine on küll jäänud, kuid sellele on lisandunud õpilaste mitmekülgne arendamine paljudel aladel. Kunagisest informatsioonil-likast on õpetaja muutunud õpilase abilisena orienteeru-maks selles lausa fantastilises informatsioonitulus, mida iga päev meieni toob. Täna pole võimalik kõigega tegeleda, kõigega kursis olla, kõike osa-ta, täna tuleb hoopis osata en-nist leida, arendada endas seda, milleks loodus ande näol on eeldused loonud. Kuidas seda aga teha? Üsna sageli on annet (andeid) väga raske avastada. Veel aasta või paar tagasi ei tunnistanud meie koolisüsteem üldse ande arendamist. Kõik pidid saama keskhariduse, olenemata sel-

lest, kas loodus selleks eeldus-ed on andnud või mitte. Ka koolis õpitav eriala valiti «va-batahtlikult sunniviisiliselt». Nüüdseks oleme sellest jube-dast «ühe vitsaga löömisest» üle saamas.

Püüame selle poole, et kõikides varakult looduse poolt antud anded avastada, neid arendada ning arengut jälgida lõpuks saaks kõigile selgeks, ja analüüsida, et kooliõhituduse milleks ta võimeline on, mille poole tal püüda tasuks, et lei-da oma koht elus.

Kui kunagi teadis koolmeis-ter täpselt, mida ta õpilastele õpetama peab, siis tänast õpe-tajat vaevab sageli küsimus — kellele, mida ja kuipalju õpe-tada.

Lähtudes on vaja õppebaa-sidest, programmidest, aga ka õpilastest — missugune on nende arengutase, eeldused, anded ja kuidas kulgeb areng. Nendele küsimustele vastata pole hoopiski lihtne. Sellepärast sõlmis agrofirma «Pandi-vere» lepingu E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogilise Insti-tuudiga, mille kohaselt aka-deemik H. Liimetsa uurimis-grupp hakkab uurima õpilaste ande ja arengu probleeme. Alustatakse õpilaste arengu andmepanga koostamist arvu-titehnika baasil. Vaat siis, ku-hu oleme lihtsast A ja B õpe-tamisest välja jõudnud!

Seni oleme rääkinud ainult sellest, kuidas on muutunud õpetaja roll teadmiste jagami-sel. Kui siia aga lisada õpetajaametite teine pool — kasvata-mine, mis toimub kingimust-es, kus mitte ainult täiskas-vanule, vaid ka lastele on üh, viisi lihtsalt kättesaadavad peaaegu kõik tänapäeva maa-ilma olmetehnika saavutused, ga ka sajandeid inimkonda vaevanud pahed; kus aust ja autusest, tööst ja töökusest, rikkusest ja selle saavutamise viisidest on üsna sageli juba

kodus tekkinud täiesti väär ettekujutus, mõistame, kui-võrd keerulisse olukorda on tänapäeva õpetaja pandud. Veel hiljuti süüdistasime koo-li ja õpetajat ka tegelikult ühiskonna poolt sünnitatud hädades ning nutsime samal ajal, et kooli ja õpetaja presi-tiiz on madal. Täna räägime sellest, et õpetajaamet ning haridus on vaja VÄÄRTUS-TADA... ja mitte ainult sõ-nades (sest seda me oleme ennegi teinud), vaid ka tegu-des. Selles osas on Väike-Maarjas «jää» tõepoolest li-kuma hakanud.

Tänapäeva pool on väga ku-lukas asutus. Hea, mitmesu-guste võimalustega, õpilaste ja lastevanemate huve arvestav kool on aga mitmekordselt kulukas. Praeguste riiklike va-henditega (5% rahvatulust) sellist kooli luua on võimatu. Ometigi soovib iga lapseva-nem, et tema lapse arenguks oleksid võimalikud head tingimused. Sageli osutub kooli õpetamise- ja majanduslik tase määravaks vanemate töö-koha valikul (eriti hinnatud spetsialistide, töötajate korral). Seda on mõistnud ka kooli šefid, agrofirma «Pandiver-e» majandid, eesotsas Väike-Maarja kolhoosiga (peaspon-sor), Rakvere KEK, Väike-Maarja EPT.

Kooli arengule on tõepoolest avatud roheline tee. Paari vii-mase aasta jooksul on terve-nisti remonditud peahoone üldkasutatavad ruumid ning õppeklassid, uue näo on saa-nud administratsiooni ruumid, sisustatud on arvutiklass (15 arvutit, millest igaühel on auto hind), õppetehnikaga on varustatud kõik kabinetid ja algklasside maja õppeklassid, vahetatud on kogu näitagitat-sioon, kooli söökla mööbel, kardinad. Kapitaalselt on re-monditud peahoone võimla ja algklasside maja, mis käes-

oleval õppeaastal taasavati ning mis õpilaste arvult on tegelikult kaks korda suurem kui kaks 9-klassilist maakooli kokku.

Algklasside maja sai remon-di käigus täiesti uue näo: uued on laed, seinad, põrandad, paneelid, valgustus, vesivarustus, kütte ning kogu mööbel. Ka väljast on maja saanud uue värske näo, nii et õpilased ise selle 1939. a. lõplikult valmi-nud maja kohta ütlevad mitte «vana maja», vaid «uus maja».

Tore on seegi, et selle maja remontimise juures avaldus ka meie laste, nende vane-mate ja õpeajae soov teha OMA kool ning teha seda nii hästi kui osatakse.

Kool pole aga kaugeltki veel valmis (kas ta üldse kunagi valmis saabki...).

Algklasside maja avamisega likvideerisime küll üle hulga aja teise vahetuse, kuid ruu-mikitsikus on endiselt suur. Sellepärast tellis Väike-Maar-ja kolhoos koolile juurdeehi-tusprojekti ning hakkab seda ka oma jõududega ehitama selle töö ette võtnud). Oige-(kõik solidsed majandid on mini on juba hakanud, sest kooli juurde on valmimas ujula koos soojendussaalidega, sellele järgneb uue õppekor-puse, töökodade, raamatuko-gu ja aula ehitus. Koos kesku-sehoonega peaks see moodus-tama ühtse terviku. Ehituse maksumust veel täpselt ei teagi. Üks on selge — see üle-tab olemasoleva kooli maksu-muse mitmekordselt.

Jah, küllap teeb selline tä-helepanu haridusele kadedaks nii mõnegi koolijuh ja õpe-taja. Tuleb aga lisada, et mida paremaks muutuvad tingimu-sed, seda rohkem oodatakse ka kooli. Seega võrdeliselt tingimuste paranemisega kas-vab ka kooli vastutus õpetami-se ja kasvatamise kvaliteedi eest.

Oli aeg, kus ka siin tehti kool ainuvastutavaks. Täna räägime sellest, et õpetamisel ja kasvatamisel võime ainult siis oodatud tulemuseni jõuda, kui tegutseme kõik üheskoos — kool, kodu, üldsus. Täna ei ütle tootmisjuh, et nende mure on üha rohkem ja roh-kem toota (kuigi kaupaa jääb üha vähemaks ja vähe-maks...) ja kooli mure on õpetada ning kasvatada. Jah, laps on põhilise osa päevast küll koolis, kuid tema pea-mine mõjutaja ja autoriteet on ema või isa, keda oma-korda mõjutavad nende töö-kohad ning lõpuks kogu ühis-kond. Seega see, kelle kätes-se jääb meie maa ja tema saatus, on meie meist kõigist. Olu-line on siin teada vana kooli-mehe E. Leppiku poolt välja öeldud mõtet, et kasvatuspro-bleemid on see eripära, et tule-mused on nähtavad alles aastate, vahel aga aastakümnete pärast. Kiire tulemus kasvatu-ses on sageli näilik ja peflik.

Kõikidel aegadel on kooli peetud ka kultuurielu kesku-seks. Alguses oli kool seda tõepoolest, siis oli ta seda ainult sõnades ning nüüd on saanud aeg, mil kool võib jälle tõeliselt alevi kultuuri-keskuseks muutuda. Seda näi-tab kas või see, et esimene «Pandivere päev» sai teoks nimelt koolis sündinud idee kohaselt ja ka kooli eestvedami-sel. Ning sellel päeval välja öeldud mured ja lubadused panid liikuma mitmed sinnani lahendamata tundunud Pandivere probleemid.

Usume, et nüüd, uuel ärka-misajal, tuleb kooli veelgi roh-kem erkse mõistuse ja teotah-tega mehi ja naisi, kes armas-tavad lapsi ning kes oskavad ja tahavad olla tõelised õpe-tajad — meie rahvusliku kul-tuuri tugisambad.

MATI LUKAS
Väike-Maarja Keskkooli
direktor

PÜHENDUS KOOLILE

Sammaldunud vana maja, sirelid ja toomed ukse ees. Su juurde mõnikord on tulla vaja, et selgust saada iseenda sees.

Vana vaskse koolikella helin meid lapsepõlve kutsub tagasi. Mäletan, kuis esmakordselt kooli tul-in, hing vallatu ja murekoormast prii.

Värvalõhnas ootas vana maja meid iga aastal jälle tagasi. Kuni saabus aeg, mil oli minna vaja otsima ning leidma uusi radasid.

Igaüks peab se raja leidma, millest ehitada oma elutee. Kes teel ei väsi, meelt ei heida, võib üles leida õnnepäikese.

Lend läheb lennu järel teele ja avaruste poole tõttab siit. Oma koolimaja ikka seisab mees, nagu kutsuks sõbra käteviip.

Su juurde mõnikord on tulla vaja, et selgust saada iseenda sees. Sind tervitan, me armas koolimaja, jää kestma sajanditeks veel

MERIKE OLMAN
12. klass, 1988. a.

MEIE KLASS

Meie klass ei ole kõige parem. Meie õpetaja aga kõigist kõige parem. Meie eest ta kannab hästi hoolt. Ja annab tarkusteri iga poolt.

Poisid ei saa omavahel hästi läbi, väikemeeste see hästi küll ei sobi. Tüdrukud on jälle illikukud, nagu väikesed imekaunid nukud.

Õppimises ei saa kiita kumbki, sest palju asju teeme ikka huupi.

Mõtlematult kirjavigu teeme, selle eest me halbu hindeid saame.

Ei oska me veel lahutada, liita. Ka korratabeliga pole asjad kiita. Korratabeli me peame saama pähe. Muidu kolmandasse saada lootust vähe.

Aga süda siiski põksub põues, sest et ilus kevad juba õues. Varsti kooliaasta lõpeb ära, siis vast algab rõõmus kisa-kära.

MARET NOKKUR
II c klass 1988. a.

KÄESOLEVAL OPPEAASTAL ON KOOLIS 645 ÕPILAST — ALGKLASSIDES 253, keskastmes 315 ja keskkoolis 77. Tüdrukuid on 297, poisse 348, kusjuures 26-st klassikomplektist kuueistkümmes on poiste arv tüdrukute arvuga võrdne (3) või ületab selle. Õpilaste arv klassi ulatub 16-st kuni 38-ni.

1970. a. märtsist kuni selle õppeaasta 1. septembrini töötas kool kahes vahetuses. Tänu algklasside maja kapitaalremondi lõppemisele käivad jälle kõik lapsed koolis hommikupoolikul.

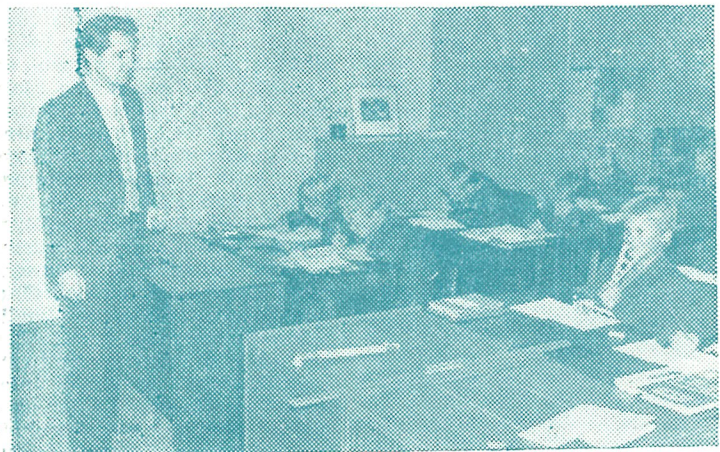
Sellest õppeaastast õpetatakse kõigile õpilastele alates 8. klassist fakultatiivtundide arvel arvutiõpetust, kuna koolil on vastsisustatud arvutiklass viieteistkümmene personaalarvutiga. Ka kümnendas klassis toimub õpetamine mitte päris traditsiooniliselt. Kõigile poistele õpetatakse nädalas nelja tunni ulatuses autoõpetust, tüdrukutele samaaegselt kodundust. Lisaks sellele valis iga õpilane endale huviala järgi õppimiseks ühe võimalusest — kas humanitaar-, reaal või informaatikaharu ja saab sealt samuti nelja tunni ulatuses teadmisi silmaringi laiendamiseks või õpib süvendatult mõnd talle edaspidi vajalikku õppeainet.

Õpetust jagab õpilastele 54 pedagoogi. Kolmeist õpetajat on pedagoogiliselt tööl olnud enam kui kolmkümmend aastat, staažikamad neist on Asta Klaas, Asta Niinemets ja Asta Kuristik, Irma Võõras, Anna Zubareva, kusjuures Anna Zubareva on kõik 33 aastat töötanud meie koolis.

Kooli töötajate seas on palju vilistlasi — Asta Kuristik, Ester Mäe, Helle Orro, Li-Ann Lehtmet, Helle Varda, Liidia Arumägi, Karin Kiik, Tiina Vaiksalu, Urmas Kullas, Liivi Kuusma, Tuuli Terav ja Ave Võsu.

Väike-Maarja Keskkooli peahoone.

Matemaatika on kõigi teaduste kuninganna ja teener.

See on juba linnakooli mõõtu klass.

Järjekord. Nagu igal pool, kus suupärast jagatakse.

VÄIKE-MAARJA

Kirjaoskuse küsimustega hakati Väike-Maarjas tegelema juba ammu. Mõningail andmeil andis 1645—1695 Väike-Maarja koguduse pastorina töötanud Johannes Engelhard Bender 17. sajandi viimasel veerandil välja aabitsa. Võib oletada, et huvi ärkamise niisuguse raamatukese koostamiseks tekkis tal katsetest leerilastele elementaarset lugemiskust õpetada. Teiselt poolt võis ta seda teha vastukaaluks Forseliuse ja Hornungi suunale, sest Eestimaa provintsiaalkonsistooriumi direktorina tegutses J. E. Bender Stahliaegse kirjaväsi ägeda kaitsjana. Tema ja Anton Heidrichi survele läks ju konsistoorium isegi selleni, et võttis 1688. a. vastu otsuse keelata Eestimaa provintsis B. G. Forseliuse aabits ja konfiskeerida kõik selle eksemplarid, «et uue kirjaväsi ja (H. Stahlia ortograafias) teh. ud paranduse märki põhjalikult hävitada», nagu niisuguse teguviisi kohta on tähendanud J. H. Rosenplänter.

Põhjasõda laastas Virumaad eriti tugevasi, hävitades ka kõik enne sõda eksisteerinud koolid. Esimene kiriku juures tegutsenud kool (kihelkonnakool) Virumaal asutati pärast sõda Väike-Maarjas, Eestimaa evangeliumi luteriusu konsistooriumi arhiivifondi andmeil toimus see 1723. a. Ilmselt väga raskete olude ja toimeka pastori Johann Bernhard Oldekopi surma tõttu lakkas Väike-Maarja kihelkonnakool siiski peagi olemast. Vastavalt Lembit Andreseni uurimuses «Эстонские народные школы в XVII—XIX веках» toodud tabelile 18. sajandi 40. aastail Väike-Maarjas kooli ei olnud. See avati uuesti 1750. a. Et samal aastal ehitati Põhjasõjas hävinud Väike-Maarja pastoraat taas üles, toimus õpetamine arvatavasti seal. Sedakorda tegutses kihelkonnakool pool sajandit, kuni 1790. aastail vallandunud reaktsioon õrna vaimulähte jällegi umbe ajas. Kui 1786. a. leidis Väike-Maarja kihelkonnakooli veel viis külakooli, siis 1800—1834 ei eksisteerinud seal ainultki õppeasutust. 1834. a. asutati Vao, Porkuni ja Põdrangu kool. Uue koolivõrgu loomise dünaamika kujunes kihelkonnas järgmiselt: 1830. aastail — 4 kooli, 1840. aastail — 3 kooli, 1850. aastail — 5 kooli, 1860. aastail — 2 kooli, 1870. aastail — 2 kooli ja 1880. aastail — 1 kool. Seega sai Väike-Maarja kihelkonnakooli taasasutamine 1873. a. otsekui lõpp-punktiks kohaliku koolivõrgu väljakujunemises, sest 20. sajandil kihelkonnas uusi koole ei avatud, toimus veel vaid paari kooli siirmine ühest külast teise, millega ühenduses muutus ka vastavate koolide nimi.

Kõiki Väike-Maarja kihelkonna suuremaid külasid haarava koolivõrgu olemasolu ei tähendanud aga sugugi, et koolide olukord oleks rahuldav olnud. Enamasti olid nad vaeslaste osas, elades kõrkiide ja rikaste võõraside almusest. Neile anti peaaegu et reeglina muuks otstarbeks mitte enam kõlbavaid hooneid, ruumide sisustus oli minimaalne, küttust ja valgustust ebapiisavalt, koolmeistrite palgad nõnda madalad, et ainult vaimuvalguse jagamise entusiasmist jäädgi kauemaks sellesse ametisse.

Kõik see kehtis ka Väike-Maarja kihelkonnakooli kohta. Koolimajaks (algsest vaid üks klassituba) saadi kirikukonvendilt leerimaja läänepoolne ots. Klassi jagas kahte ossa kolme sülla pikkune laud kahe niisama pika pingiga teine teisel pool. Koolipinke oli kaks, kumbki kolmele õpilasele. Istumisvõimalust kasutasid need, kes tegelesid ilukirjaga või lahendasid väikestel kildast käsitahvilitel ülesandeid, lugejad seisis ruumipuudusel püsti. Pole teada, palju õpetajad 1873—1883 palka said, aga selle aja jooksul õpetas ühekomplektilises kihelkonnakoolis viis meest, kes lahkusid lialt väikese tasu tõttu muudele aladele (kõstriks, fotograafiks, vabrikumetnikuks ja kaks teadmata millisele tööle).

1883. a. sattus lõpuks Väike-Maarjasse esimene entusiastist õpetaja, Riia Balti seminari kasvandik Peeter Koit. Sellest aastast hakkas kihelkonnakooli õpetaja saama kindlat aastapalka — 3000 rubla. Et Vao mõisnik oma osa

ei tasunud, sai P. Koit kätte siiski ainult 285 rbl. Kütte ja valgustuse andis kirikukonvent. Nes tingimuses asus uus õpetaja energiliselt tööle ja saavutas juba esimese aasta jooksul sellise maine, et ärksamates peredes tekkis huvi laste koolitamise vastu. Õpilaskontingent suurenes järsult. P. Koit palkas endale abilise, makstes viimasele õppekulude summadest. Ka tellis ta kihelkonnakoolile spetsiaalsed koolipingid ja muretses kõige hädapärasemad õppevahendid.

1887. a. muudeti õpetamine venekeelseks. Kirikukonventi reageeris juhtunule sellega, et lõpetas koolile kütuse andmise, ei tasunud enam oma õpetaja palgast (P. Koit sai vaid valdadelst laekuva summa — 150 rbl. aastast) ja nõudis kooli väljakolimist kirikule kuuluvast leerimajast. Abi saamiseks tuli pöörduda Tallinna rahvakoolide inspektori poole, kes viis asja kubermanguvalitsusse. Seal 1889. a. tulnud korralduse põhjal jäi leerimaja kooli kasutada ning õpetaja palk 300 rbl. ja küttepuud nõuti valdadelst sisse. Maja kaotamine muutis kirikukonvendi ja maksukoorma suurenemine taluperemehed P. Koidu vastu avalikult vaenulikuks, mis sundis tubli koolimehe 1892. a. oktoobris Väike-Maarjast lahkuma. Õnneks leiti kihelkonnakoolile ka järgmiseks õpetajaks-juhatajaks tõsine entusiast, nimelt luuletaja Jakob Tamm. Kui P. Koit oli õpetamise kõrval palju energiat kulutanud majandusküsimustele, siis J. Tamm sai käia juba mööda oma eelkäija poolt kaunistest sillutatud teed — palga maksmine ja kütuse muretsemise oli tehtud kohustuslikuks valdadele, leerimaja oli saadud tervikuna kooli valdusse, klassiruumid olid rahuldavalt sisustatud ning põõningule abiõpetajate ja kooliteenija tarvis ehitatud toad. Nõnda pühendus vastne juhataja kõigest hingest õppetööle, jagades õpilastele sügavaid ja kindlaid teadmisi. Ta rääkis isegi sellest, mida programm ette ei näinud, haarates seejuures oma kasvandikke kuni vaimustuse, nagu on kinnitanud tema nimekaim õpilane A. H. Tammsaare. Pole siis ime, et Väike-Maarjasse tuldi õppima kuni 50-kilomeetrise raadiusega (linnulehnuks oli kaugeim punkt Mustvee). Sellele aitas muudugi kaasa ka asjaolu, et kirikukonvendid pärast vene õppekeele kehtestamist kihelkonnakoole enam majanduslikult ei toetanud, mistõttu paljudes kihelkondades surid vastavad õppeasutused välja, sest neid ei juhtinud kriitiliselt aastail P. Koidu taltsutat entusiastid.

Tung Väike-Maarja kihelkonnakooli põhikitskuse. Juhtivad organid lahendasid probleeme. Aastate kespaigast alates ruumileemi korraldusega tütarlapse mitte enam kooli võtta ja Väike-Maarja kihelkonnakoolist sai 1898. a. sügisel poistekool. Hariduspoliitika oli siiski juba teadlikumale inimestele verre tunginud ning Vao vallakirjutaja Johannes Kook asus agiteerima, et Väike-Maarjasse asutataks veel teine kool, kus oma õpinguid saaksid jätkata vallakooli lõpetanud tütarlapsed. Kui temaga liitus vallavanem Villem Eichorn, võttiski valla volikogu 16. III 1901 vastu otsuse vastava kooli asutamiseks. Luba saadi 4. X 1901 ja Väike-Maarja Tütarlaste Algkooli avati 20. I 1902 Müürniku mõisas ametnikemajas, kohe algusest peale ületäitumusega — 55 õpilast 1. klassis, kõik ainsas ruumis koos. Teist ruumi Müürnikult polnud loota, seepärast tüüriti veel sama aasta suvel Väike-Maarjast Pika tänava ja Tamsalu maantee nurgalt J. Jostsoni kivimaja ja tehti sellele puidust juurdeehitus (kiviosa ehitati 1938. a. ümber algkoolimajaks, milliseks on säilinud tänini), kus 1902. a. sügisel alustasid tööd 1. ja 2. klass ning järgmisel sügisel ka 3. klass. Tunduv osa uue kooli väljaminekust kaeti pidude pidamisest ja annetustest laekunud rahast. See pani aluse Väike-Maarjas hiljem väga levinud praktikale finan'seerida vaimukultuuriaktisioone pidude tuludest. 1907. a. suvel suri kihelkonnakooli juhataja J. Tamm ja tütarlastekooli juhataja Ernst Martinson siirdus Narva-Jõesuu. Kihelkon-

ON OLNUD VALUSAT,

Aeg oma aastaid loeb.
Aastad ei unusta päevi, ei tunde.
Aga vana kool kevade aeg
kogu eluks andis uue tunde...

Taas on Väike-Maarja Keskkool jõudnud juubelinii, 115. teetähiseni. Taas avab vana kool lahkesti ukseid rohkearvulisele vilistlasperlele, kes tulnud kohtuma oma lapsepõlvradade ja noorusmaaga. Siin nõnda palju otsitud ja leitud...

On olnud valusat, on olnud head...

Nii räägib kirjanik Vladimir Beekman ja tema sõnades on sügav mõte. Küllap leiab iga koolilõpetanu neist sõnadest oma tõe, las igaühe mõtteis mölguvad oma koolimälestused.

Väike-Maarja kool ei ole unustanud oma kasvandikke. Ikka ja jälle meenutatakse tema seinte vahel sündmusi, mis koolielus aset leidnud ja inimesi, kes neile sündmustele elu andsid. Kuid aeg kaob ja koos temaga kaovad kooli silmapiirilt ka endised õpilased. Et vilistlastega mitte sidemeid kaotada, saadeti neile 1987-88 õppeaastal kirjad ankeetküsimustega. Andmeid alistasid koguda kooli vilistlasnõukogu liikmed, igaüks oma lennu kohta. Suur tänu neile tehtud töö eest!

Väike-Maarja Keskkooli ko-

du-uurijate eesmärgiks on anda pisike ülevaade kooli lõpetanute õpingutest pärast keskkooli, omandatud erialast, tööst, ühiskondlikust ja huvialasest tegevusest, reisidest ja perekondlikust elust.

Lendude uurimiseks kasutatud ankeete laekus kuuekümmene kahelt lennult, kokku 681. Vanim ankeedi vastaja oli neljaklassilise kihelkonnakooli 1918. aastal lõpetanud Villem Toomsoo Paide rajooni Järva-Jaani kolhoosist. Meie vanim vilistlane on olnud põllutöölis ja rentnik, taluomanik ja kolhoosnik. Huvialase tegevusena märgib ta puutööd. Ta on autasustatud «Sotsialistliku võistluse võitja» märgi ja tööveterani medaliga. Ka järgmistelt lendudest laekus vaid

KOOLIST LÄBI AEGADE

nakooli järgmiseks juhatajaks valitud Märt Meos pani kohe kõik rattad käima, et Väike-Maarja koolid ühendada, ja 5. XI 1907 saigi kihelkonnakoolist taas segakool, ent nüüd juba kahe koolimajaga. Noore, energilise ja nõudliku meheena oli M. Meos J. Tamme töö vääriline jätkaja. Kuid juba ametisse asudes kerkisid talle pähe veelgi kaugemale minevad tulevikuplaanid. Ta tahtis ehitada uue koolimaja, kuhu kogu õpilaspere lahedalt ära mahuks, ja muuta kool 5-klassiliseks. Nende ideede teostamiseks hangiti kapitali kooride ja orkestri abil. Hea muusikamehe suutis M. Meos tööle rakendada kolm koori ja arendas senises tütarlastekoolis tegutsenud väikekeelpilliansambli sümfooniaorkestriks. Nõnda korraldas ta rea muusikalise programiga pidusid, kontserte ja 7. VI 1910 Müürikul ka Väike-Maarja esimese laulupäeva.

Raha laekumisest hoolimata ei tulnud koolimaja ehitamisest mitme takistava asjaolu tõttu siiski midagi välja, aga klasside avamine teostus järgmiselt: 6. XI 1907 3. klass (6. õppeaasta), 1911. a. sügisel 4. klass ja 11. V 1919 saadi lüüa 5. klassi tarvis. Et kihelkonnakoolid muudeti 1919 a. kõrgemateks algkoolideks, tähendas 8. õppeaastale vastav 5. klass juba gümnaasiumiklassi. Seepärast tähistati maikuu 11. päeva enne 2. maailmasõda Väike-Maarja gümnaasiumi aastapäevana, sest soodsaid võimalusi kasutades lisati 1919. a. avatud 5. klassile igal aastal uus klass ja 1923. a. andi Väike-Maarja ühisreaalgümnaasium juba esimese lennu — kuus lõpetajat. Sellega sai M. Meosist Väike-Maarja kesk-kooli looja, kuigi ta ise 1920. a. koolide inspektori kohale asus.

1920. a. sügisest riik gümnaasiumiklasse Väike-Maarjas enam ei finantseerinud ja koolil tekkis nendega tõsised raskused. Nõnda asutati 28. I 1921 Väike-Maarja Ühisreaalgümnaasiumi Toetamise Selts, kes hakkas kooli ülalpidamiseks vajalikke summasid muretsema pidude ja korjandustega. Täbar olukord valitses ka ruumide osas, eriti pärast seda, kui Väike-Maarja 6-kl. algkool ja ühisreaalgümnaasium 1922. a. teineteisest eraldati iseseisvateks õppeasutusteks. Toetamise selts oli küll juba eelmisel aastal alustanud koolimaja ehitamist Pika ja Aia tänava nurgale, aga rahanappuse tõttu töö venis (hoone avati alles 12. X 1924) ning gümnaasiumiklasside tarvis üüriti ruumid alevikust kolmest erinevast majast, kuna kaugelt tulnud õpilased majutati kuidagi algkooli internaati endisse kihelkonnakooli majja pargi kõrvale, sest õpetajate töö hõlbustamiseks koondas algkool kõik oma klassid endisse tütarlastekoolimajja ja kihelkonnakoolimajja kasutati ühielamuna.

Gümnaasiumihoone ehitamisega ennast suuresti võlgadega koormatud toetamise seltsil kippus gümnaasiumi majandamine üle jõu käima. Olukorra kergendamiseks tuli 26. XII 1926 kokku gümnaasiumi 21 nelja esimese lennu lõpetajat ja asutas Väike-Maarja Ühisreaalgümnaasiumi Vilistlaskogu. Organisatsioon põhikirja 1. punktis on öeldud: «Väike-Maarja Ühisreaalgümnaasiumi Vilistlaskogu eesmärk on vaimsetelt kui ka aineliselt Väike-Maarja Ühisreaalgümnaasiumi arenemisele ja edendamisele kaasa aidata, endisi õpilasi omavahelise sideme alalhoidmiseks kooli juurde koondada ja luua lähem side gümnaasiumi ja endiste õpilaste vahel. «Nagu osutavad säilinud dokumendid, organiseeris vilistlaskogu pidusid, temaatilisi õhtuid, kursusi, võistluskirjandeid, kõne-, vaidlus- ja referaatkoosolekuid, loenguid, ekskursioone, spordivõistlusi, loterisid, korjandusi jm. Saadud summadest toetati gümnaasiumi, ent ka üksikuid õpilasi ja kooliga seotud üritusi, maksti stipendiume ja osteti kinke kiitusega lõpetanuile.

Tänu laialdasele aktiivile ja energilisele asjaajamisele elas Väike-Maarja gümnaasium üle ka 1930. aastate teisel poolel teostatud keskkoollireformi, mille käigus Eestis mitmed gümnaasiumid likvideeriti, ja sai nõukogude Keskkoolliks 7.—11. klassiga, kuna algkoolist

sai Väike-Maarja Mittetäielik Keskool 1.—7. klassiga. 1. X 1949 liideti need koolid üheks Väike-Maarja Keskkoolliks, nagu ta oli olnud enne alg- ja keskkooli osa eraldamist 1922. a. Esialgu ei tähendanud see veel siiski ühise katuse alla pääsemist, sest ei gümnaasiumihoone Pikk 1 ega algkoolihoone Pikk 23 (omaagekse numbriga — 29) ei mahutanud enam kui 400 liikmega õpilasperet, kuigi endisele tütarlastekooli majale Pikk 23 ehitati 1938. a. 6-kl. algkooli tarvis juurde avar 2-korruselise lõunatiib ja vanale osale peale teine korrus. Õpetajail tuli veel veerand sajandit kahe maja vahet käia ja osaliselt kahes vahetuses töötada, enne kui 3. II 1970 koolimajas Pikk 1 juhtunud tuleõnnetus sundis kiiresti uue hoone ehitamisele asuma. See planeeriti põlenud maja asemele, 640 kohaga ja sisse koliti 11. X 1976. Ent õpilaskontingendi kasv jätkus ja koolimajas õppisid mõned klassid aastaid teises vahetuses. Aastatel 1986—88 oli koolimaja Pikk 1. septembril algklasside majana.

Üldse on nõukogude ajajärgule Väike-Maarja kooli arenguloos iseloomulikud suured kvantitatiivsed nihked. Kihelkonnakoolis oli õpilasi 1883 — 27, 1919 — 110, 6-kl. algkoolis 1940 — umbes 2000, gümnaasiumis 1939 — 280, keskkoolis 1944 — pisut üle 200, keskkoolis 1982 — 728 ja 1988 — 645. Lõpetajaid oli kihelkonnakoolis 1884—1919 514, algkoolis 1920 — 40 üle 650, gümnaasiumis 1923—40 230, 1942—44 82, keskkoolis 1945—82 — 1041. Õpetajaid oli kihelkonnakoolis 1873—84 1, 1884—1907 2, 1907—1911 3—4, 1911—1919 4—9, gümnaasiumis 1919—44 8—15, keskkoolis 1949 18 ja 1988. aastal 50.

Arenguprotsessi suhteliselt aeglase kulu tõttu kool tavaliselt noore inimese juures kohe erilist silmaga nähtavat ja käega katsutavat resultaati ei saavuta, aga kasvatustöö peab olema korraldatud nõnda (antagu pedagoogidele selleks kaugema perspektiivi aspektist tulutute askelduste arvel võimalikult rohkem aega), et see sisendaks noorde inimesse tema arengutee alguses impulsi edasiseks, teadliku ja mõtestatud tegevuse aastateks, mille tagajärjed oma kooli tunne, enda isiku pidamine kooli suure ja auväärse kollektiivi osakeseks, koolipäevil tehtud ja seal nähtud ilus ning hea saaksid seemneks, mis viljakasse pinda langedes sigitaks kohusetunde, tööinnu ja loominguilise saavutuste näol meeldiva lõikuse.

Väike-Maarja kihelkonnakooli õpilane Tuudur Vettik mäletas veel 65 aastat peale selle kooli lõpetamist, kuidas koolijuhataja M. Meos viis poisid kohaliku põllumeeste seltsi uue hoone (praegu kultuurimaja) juurde pärnasid istutama. Noormeestele oli see tol ajal tundunud tüütuna. Ka T. Vettik ise oli selle töö sügavaimat mõtet mõistnud alles palju aastaid hiljem, kui ta 1929. a. tuli Väike-Maarja teisele laulupäevale. Siis koolipölvles istutatud puid tublisti sirgunuina nähes oli temas tärnaganud tahe olla parem kui seni ning ta oli tahtnud luua oma rahvale midagi ilusat ja tähenduslikku.

Tahaksin Väike-Maarja Keskkoollis 15. oktoobril tähistatava 115. aastapäevaga seoses loota elu paindlikumat organiseerimist, et kaoks kitsaskohad ja sinne kool võiks ette valmistada järjest rohkem keskharidusega noori. Mis aga veelgi olulisem, et tuleks arvestatavat lisa kooli saavutuste kvalitatiivsele küljele, s. o. neile ENE-mastaabilistele inimestele, kes on Väike-Maarjas haridust nõutanud — laulja Paula Brehm-Jürgenson, poliitik ja majandusteadlane Johan Kuk, kirjanik Anton Hansen-Tammsaare, helilooja ja dirigent Tuudur Vettik, kirjanikud Mihkel Jürna ja Osvald Tooming, luuletaja Kersti Merilaas, loomakasvatusteadlane Leo Vaher, maalikunstnik Ants Viidalepp, plakatkunstnik Koit Püss, luuletaja ja maalikunstnik Aleksander Suuman, kirjandusteadlane Maie Kalda ja skulptor Georgi Markelov.

EDUARD LEPPIK

ÜKS PÄRASTLÕUNA

Oli augustikuu lõpp ja ilm oli palav. Päike lausa praadis. Pärril lõõtsutas, keel suust väljas. Kärbsed sumisesid uniselt aknal.

Mul oli sel ajal igav. Pea oli nagu vatti täis. Siil nahistas ringi ja hävitas maasikaid. Keelama ma ei viitsinud hakata. Ei tea, kellelt ta selle halva kombe sai? Mina teda küll pole marju sööma õpetanud! Mõnikord tuleb mõte, et Joosu on täitsa ehtne narkoman. Pakun üle. Aga tee, mis tahad, marjade tuleb on ta täitsa hull. Sellepärast on Joosu Pärriga tülligi läinud.

Nimelt andsin ma mõni nädal tagasi siilile natuke moosi. Ning tema hakkas seda muretult limpsima. Aga siis juhtus õnnetus. Pärril nägi moosi ja... Ajasin end parajasti maast üles kui Pärril moosi hävitas. Sellest oli talle ilmselt vähe, sest ta limpsas Joosu näo ka üle. Siil vihastas, tõmbus ähvardavalt kerra ja korraga hüppas otse üles!

Mõne hetke pärast Pärril enam näha polnud, kostis ainult tema hädakisa. Kuid siil oli oma õigused ja prestiiži säilitanud.

Paistab, et nüüd läks tal süda pahaks. Kakerdas põõsa

alla ja lamab nüüd seal. Ei tea, kes seal maja taga hau-gub? Oigemini, miks ta haugub? Pärril see ju on, aga...

Kohale jõudes nägin Pärrit, kes kaitses oma konte harakast. Sellega seoses meenub mulle üks lugu.

Mõni päev tagasi tuli seesama harakas jälle meie õue. Seekord passis ta tüht läkivat paberilehte, mille ma nimme õue olin jätnud. Korraga krabas ta lehe ära oh hädal! Paberileht muutis ta tuule käes olevaks mängukanniks! Tuli maanduda. Ent kallist paberit ei võinud ju maha jätta! Harakas pani jala paberile ja hakkas sealt nokaga tükke välja rebima. Tükid ladusid ta riita. Riida võttis noka ja lendas minema. Tark lind.

Mulle tundub, et kass on samuti tark. Ja see, et ta emalilleseadeid hävitab, kõneleb ainult tema kõrgelt arenenud kunstimaitsesest. Ehkki see on ainult tema arvamus (koledad seaded), tuleb seda arvestada. Demokraatia.

Nii ma seal õues siis lesisingi. Oli unine pärastlõuna.

TARMO SILD,
5.b klass

MEIE KOOL VÄIKE-MAARJAS

Armas ja kodune oled meil Sa, me õitsev ja viljakas Virumaa. Sind ähvardab tume janune öö, murepisarais kastetud leiba Sa sööd.

Me armas ning kodune Virumaa, Su sõbraks me kool Väike-Maarjas. Siin ikka on uuele elatud, kultuuri ja haridust hinnatud.

Me juubelihõngune sumisev kool, Sul sõpru on Eestimaa igal pool. Pikk on olnud Su arengutee, tihtigi nukker ja vaevane see.

Murtud on piike ja murtud on vaenu, aastaid on elult küsitud laenu. Nüüd uuele teele on asutud, kord võlg peab saama tasutud.

Täna Sa kutsuvalt tuledes särad, tulijaid ootamas avali värav. Su õnne ja edu eest võitlemas mees, kel tuline süda, vaim otsiv on sees.

Kas oled Sa vana või oled Sa noor, me juubelihõngune sumisev kool? Tähtsam kui vastus on kõigile see, et püsiksid aastasadu Sa veel.

Kasva ja õitse, uuenev kool, Sind tervitab eestlaste ühine koor. Sind tuntuks on teinud Eestimaa mehed, neist mälestus alles on ajaloo lehel.

Me armas ja kodune Virumaa, Sind tahame meiega aidata. Selleks teadmisi vaja on koguda, Meil abiks me kool Väike-Maarjas. MERIKE OLMAN, 12. kl.

VEEL LOOMINGUT

...Nad lausa sõna otseses mõttes koorisid isa paljaks. (Balzac, «Isa Goriot»)
...Oneginit ei õpetatud tööd armastama.
...Petšorinit iseloomustas kinnine kõnemeaneer.
...Aknast väljudes kohtuski ta selle mehega, kellega tal duell tuli.
...Linnalapsed ei pea oma kodu juures asuvates lautades vanematel abis käima.
...Kastna oli poolsaar. Seal oli meri ümberringi ja puudeks olid kadakad.

Linda Põldpere (Böckler) — raamatupidaja ja Meeri Tammaru (Prints) — inglise keele õpetaja. 1935. ja 36. aasta lõpetanutele on kummastki lennust üks ankeet. Endel Saage — EPT brigadir 1956. aastast kuni tänaseni ja Meeta Linurm (Flüedermann) kauaaegne õpetaja Rakvere rajoonis. Kibedusega lisab Endel Saage ankeetandmetes, et kahjuks ei tea ta midagi temaga koos gümnaasiumi lõpetanute saatusest, sest ta viibis aastatel 1946—56 poliitilise vangina Siberi töölaagrites ja sel ajal katkesid gasugused sidemed kodumaa-ga. Viieteistkümnes lend rõõmustab meid juba kümne ankeediga. See lend on andnud Eesti Rahva Muuseumi teadusdirektori Aino Voolmaa, kauaaegse õpetaja, Simuna 8-kl. Kooli õppealajuhataja Jenni Roki (Kurda), endise Väike-Maarja

m/t Keskkoooli õpetaja Helene Beimani (Järve), Triigi kolhoosi ehitustööde juhataja Richard Pau, Rakke apteegi juhataja Roosa Bergmanni (Olup), kaks meditsiiniõde ja mitmeid teisi tublisid töötajaid.

1938-39-40. ärevate aastate kohta andmed puuduvad. 1941. aasta 18. lennust on maalikunstnik Ants Viidalepp, Loominguliste Liitude kunstiklubi president, kümnekonna raamatu illustatsioonide kaasautor; Tartu 8. Keskkoooli kauaaegne eesti keele ja kirjanduse õpetaja, Eesti NSV teeneline õpetaja Vello Saage ja Mõisaküla Keskkoooli direktori asetäitja ja võõrkeelte alal — Vaike Pohul.

19. lennust 1942. aastal on juba kaheksateist ankeeti. Nende hulgast märkigem ära

Järg 4. lk.

ON OLNUD HEAD

üksikuid ankeete. 1925. aasta lennust vastas Aino Reitalu VäikeMaarjast, endine Väike-Maarja Tarbijate Kooperatiivi arveametnik-kassapidaja, ja 1927. aasta lennust laekus ankeet August Kolbalt, kelle õpingut pärast Väike-Maarjast lahkumist on jätkunud Tartu Ülikoolis usuteaduskonnas. Kirikuõpetaja ametit on ta pidanud Türi, Kolga-Jaani jt. kogudustes. Ka 1928. aasta lõpetanutele on vaid üks ankeet — Meeta Vinnalilt (Kolk), kes on töötanud arveametniku ja Kiitsi 8-kl. Kooli õpetajana, praegusel ajal on ta Vao loomakasvatustöötaja. 1929. aasta lõpetajatele on meie käsutuses kolm ankeeti — kaks vastanuist on lõpetanud Tartu Ülikooli — Karl Putnik majan-

dusteaduskonna ja kauaaegne Väike-Maarja koguduse praost August Laumets usuteaduskonna. Olgu muuseas märgitud, et A. Laumets valdab nelja võõrkeelt ja tema huvialaks lugemise kõrval on pikemat aega olnud viiulite ümbertegemine nende kõla parandamise eesmärgil. Friida Fromman (Anton) on lõpetanud M/assis tentide kooli. Kaheksas lend 1930. aastal on meile jälgi jätanud kahe ankeedi näol. Hilja Tamm (Lepik) on olnud kõrge-ma haridusega bioloogia-keemiaõpetaja ja haridustöö eesrindlane ning Salme Aul (Kreek) teaduste kandidaat histoloogia alal. Salme Aul on olnud ka keskkooliõpilaste bioloogiaolümpiaadi komisjoni esimees ja lektor bioloogia-

lõpetajate suvekursustel. 1931. aasta lõpetajate kohta andmed puuduvad täiesti. Nii 1932. kui 1933. aasta lennust on toonud meie käsutusse kumbki ühe ankeedi — Erika-Mariane Luik (Reise) on töötanud kuus aastat Väike-Maarja Keskkooolis õpetajana ja Leida Kongi (Nikka) Väike-Maarja Tarbijate Kooperatiivi pearaamatupidajana. Meeldiv oli lugeda L. Kongi lisamärkmeid, kus ta kirjutab, et nende klassis oli kaksteist õpilast, neist lõpetas viis tüdrukut ja viis poissi. Üks lõpetanud tüdrukutest on läinud elama välismaale. 1934. aasta lõpetanutele on kolm ankeeti, kõigi nende autorid on haritud inimesed. Linda Truu — Porkuni Eri-internaatkooli surdpedagoog,

algus lk. 3.
EELK peapiiskoppi Kuno Pa-
julat, Väike-Maarja rajooni
Haridusosakonna juhatajat El-
len Ühtigit (Tali), Tartu Muu-
sikakooli õpetajat aastatel 1959
—87 Väike-Vainerit (Aun), Ku-
lina 8-kl. Kooli direktorit Ar-
nold Allikat, Rakvere 3. Keskkooli direktori asetäitjat, «Töö-
punalipu» ordeni kandjat Re-
gina Oit (Roosaar), Rakvere 1.
ja 3. Keskkooli kauaaegset füü-
sikaõpetajat Uno Männiksaart
ja paljusid teisi. Lugupidam-
istväärt on see, et peale eel-
poolmainitud on see sõjaaeg-
ne raskete aegade lend andnud
veel viis õpetajat, ekonomisti
ja raamatupidajat, kaubandus-
töötaja, autojuhi, elektriiku,
keevitaja, lasteaiakasvataja ja
arvameetnikku.

20. lend 1943. aastal. See on
andnud tuntud koduloo-uuri-
ja, Simuna 8-kl. Kooli ja Rakke
Keskkooli õpetaja Helmut Joo-
nuksi; Rakvere rajooni male-
presiidiumi liikme, endise õpe-
taja Aino Ilvese (Martens) ja
veel kaks õpetajat, proviisori,
kaks raamatupidajat, kaks in-
sener-ökonomisti, elektriiku,
tehniku ja meditsiiniõde.

Ja viimane sõjaaegne lend —
21. 1944. aastal. Lõpetanud on
tulevaid kuulsusi andnud
Jüri Laurand, kauaaegne aja-
lehe «Punane Täht» põlluma-
jandusosakonna juhataja, Ant-
je Kaasik (Kallula) — endine
Väike-Maarja Külanõukogu
esimees, õpetaja Hilja Kal-
juste (Hirnikus) Rakke Keskkooli,
Loore Linnus (Jüriloo)
Tartu 5. Keskkoolist, Uno
Lemsaal on kaheksateist aastat
töötanud Tihemetsa Sov-
hoostehnikumis, Väike Puura
(Läänemets) — kauaaegne
Keskkoolide ja Tartu Pedagoogilise
Kooli õppealajuhataja, Oinu
Õispuu (Vainult) — Tallinna
1. Keskkooli õpetaja
aastatel 1951—81 ja teised.

1945—49. aasta lõpetajate
on laekunud kokku 70 ankeeti,
nende põhjal on tulemused
järgmised: 23 õpetajat, 5 me-
ditsiinitöötajat, neist kolm ar-
sti, miilitsaohvitser, jurist, ag-
ronoom, 5 ekonomisti, 3 vet-
arsti, 2 raamatupidajat, 11 eri-
nevate alade insener, raama-
tukutöötaja, keemik-organik,
kolm zootehnikut, tehni-
kud, elektrikud ja teiste eri-
alade töötajad. Nimetagem sõ-
jajärgsetest lendudest mõnini-
gaid lõpetajaid: 1945. a. — Ro-
siine Tõnspuug (Tomberg) —
Eesti NSV teeneline õpetaja
Tihemetsa Sovhoostehniku-
mi; Alma Kull — Eesti NSV
teeneline õpetaja, Jõgeva rajooni
haridusosakonna koolide
inspektor ja metoodik.

1946. a. — Johannes Küttis,
ökonomika kandidaat, tööta-
nud ENSV Riiklikus Plaanik-
omitees 30 aastat, Oote Piik —
Eesti Raadio toimetaja ja
TRÜ NLKP ajaloo kateedri
õppejõud; Laine Voltri (Viies),
kehalise kasvatuse õpetaja
Tartu 7. Keskkoolis ja tütar-
laste võimlemise entusiast,
1947. a. — Koit Püss, maali-
kunstnik; Uno Tomberg tehni-
kakandidaat ja Eesti Maavil-
jeluse ja Maaparanduse Insti-
tuudi juhtiv teadur Maie Kal-
da, filoloogikandidaat, ENSV
TA Keele ja Kirjanduse Insti-
tuudi sektorijuhataja; Kalju
Liinev, Eesti NSV teeneline
veterinaararst; Jaan Tepp,
psühhiaater; Aleksander Suu-
man, luuletaja. 1948. a. — Tai-
vo Rückenberg, ENSV teeneli-
ne kaubandustöötaja ja Tal-
linna Kaubamaja direktor; Ur-
sel Kreegimäe, vabariikliku tu-
berkuloositõrjedispanseri osa-
konnajuhataja 25 aastat; Gun-
nar Kaasik, ajakirja «Sotsia-
listlik Põllumajandus» vanem-
toimetaja. 1949. a. — Henn
Tomberg, Pärnu Maaparandus-
valitsuse peainsener, Eesti
NSV teeneline insener; Lembit
Tepp, Riikliku Statistikaomi-
tee esimehe esimene asetäitja,
Eesti NSV teeneline ekonomist;
Heino Kreesberg, Väike-Maar-
ja rajooni haridusosakonna ju-
hataja, Väike-Maarja Keskkooli
õppealajuhataja, praegu

ON OLNUD VALUSAT, ON OLNUD HEAD

TPI õppejõud. Ülo Reinhold,
Eesti NSV teeneline zootehnik,
Eesti NSV Riikliku Agrotöös-
komitee valitsuse juhataja;
Saima Vainola, Eesti NSV tee-
neline õpetaja, kauaaegne Kose
Keskkooli direktor; Andres
Reitalu, Riikliku Eesti Punase
Karja Tõulava direktor; põllu-
majandusteaduste kandidaat;
Uno Pärnamägi, Eesti NSV
teeneline elamu- ja kommu-
naalmajanduse töötaja; Eeli
Tiigimägi, TPI elektrisüsteemide
kateedri dotsent, Nõukogu
Eesti Preemia laureaata, meistersportlane; Eino Tom-
berg, tootmiskondide «Eesti
Põlevkivi» peainseneri asetäit-
ja; Villem Vilba, «Eesti Maa-
parandusprojekti» juhtiv in-
sener. Loetu põhjal võib öelda,
et hariduse väärtustamine sõ-
jajärgsete lendude poolt peaks
olema praeguse aja koolinoor-
te suureks eeskujuks.

Viiekümneadalt aastalt lõ-
petunute laekus kokku 159
ankeeti. Meeliserialad — õpe-
tajaid 36, inseneri 31, meditsi-
niste 17, neist 6 arsti ja 5 pro-
viisori, raamatupidajaid 9,
ökonomiste 5, zootehnikuid 3,
edasi juba üksikud erialade
esindajad — agronoomi ja
bibliograafi kumbagi 2, kul-
tuuritöötaja, veterarst, jurist,
peale nende on omandatud
veel laohoidja, pagari, lenduri,
komplektivalmistaja, jt. elu-
kutsed. Konkreetsetelt võtsid
kirjutada sellistest inimestest —
1950. a. — Lembit Võlu, toot-
miskondide «Eesti Põlevkivi»
tootmisdirektor, Eesti NSV tee-
neline insener; Georgi Marke-
lov, Eesti NSV teeneline
kunstnik, skulptor; Endel Leht-
mets, kauaaegne Rakvere ra-
jooni Keskhäigla peaarsti ase-
täitja polikliinilisel alal, praegu
Pärnu kuurordi Ravi- ja
Puhkeasutuste koondise peaar-
sti asetäitja meditsiini alal;
Kalju Karask, RAT «Estonia»
ooperisolist; Heldi Tamm
(Ruuvon), eesti keele ja kir-
janduse kateedri dotsent Tal-
linna Pedagoogilises Instituudis,
filoloogiateaduste kandidaat;
Lembit Tiigimäe, Rakvere
Rajooni Tuberkuloositõrje
Dispanseri peaarst; Ervin Kan-
gur, L. Pärna nim. kolhoosi
esimees; Armand Uutmaa, pol-
kovnik, töötas NSV Liidu Raa-
1951. a. — Villu Bärengub,
diotööstuse Ministereerimis-
«Mosprojekti» peakonstruk-
tor; Kaljo Käpa, «Eesti Põllu-
majandusprojekti» peainsener;
Voldemar Tepp, lendur-inse-
ner. 1952. a. Rein Sookand,
Elamu- ja kommunaalmajan-
duse Ministereeriumi Vabariik-
liku Remondi- ja ehitustrusti
projektigrupi juhataja, 1953. a. —
Vello Loodmaa, TRÜ dot-
sent, keemiakandidaat. 1954. a. —
Evi Pihu (Ellermaa), TA
Zoologia ja Botaanika Insti-
tuudi teadussekretär, bioloogi-
akandidaat; Hillar-Vahur
Peep, Eesti Televisiooni pea-
režissöör. 1955. a. — Vello Ross,
EPA füüsika kateedri juhata-
ja, Eduard Tamm, TRÜ üld-
füüsika kateedri dotsent. 1956. a. —
Helgi Sardis, (Tomp),
Eksperimentaalbioloogia Insti-
tuudi vanemteadur bioloogi-
akandidaat, Juhan Dannen-
berg, Jõgeva Näidisvõrkoosi
peaökonomist, Eesti NSV tee-
neline ekonomist. 1957. a. —
Aadu Sillajõe, TPI dotsent, en-
dine Valga Mööblivabrikuri-
tektor; Arvo Krikmann, folk-
lorist, vanemteadur ENSV TA
Keele ja Kirjanduse Instituudis
ja F. R. Kreutzwaldi nim.
Kirjandusmuuseumis; Virgo
Kangro (Kusler), Eesti Loo-
makasvatuse Instituudi vanem-
teadur, põllumajandustea-
duste kandidaat, Meida Mayer,
Keemia Instituudi vanemtea-
dur, bioloogia kandidaat; Rein
Loodla, kapten kalurikolhoosis
«Hiiu Kalur». 1958. a. — Maie

Toompere «Krusenberg», Eesti
Riikliku Nukuteatri näitleja.
1959. a. — Taivo Liiva, TPI
teoreetilise mehhaanika ka-
teedri õppejõud, aastatel 1979
—81 tööl õppejõuna Alžeerias
Annaba Ülikoolis, Vahur Leht-
laan, KSÜ «Kalev» Jalgratta-
spordikooli direktor, Mari Rei-
talu, Viidumäe Riikliku Loo-
dus kaitseala direktor.

1960—69 aasta lõpetajatest
on täitnud ankeete 120 inimest.
Parimad ankeetide täitjad on
olnud 37. lend 25 ankeediga
ja 39. ning 38. lend vastavalt 24
ja 22 ankeediga. 1960-ndatel
aastatel on välja õpetatud 19
õpetajat, 11 inseneri, 7 raama-
tupidajat, 6 ekonomisti, 5 me-
ditsiinitöötajat, neist 2 arsti ja
1 proviisor, 4 zootehnikut, 4
müüjat, 2 matemaatikut, kul-
tuuritöötaja, agronoom ja
elektrik. Arvestades selgub, et
pedagoogiamet on endiselt po-
pulaarseim, kuid populaarsust
võitmas on müüjaamet. Võr-
reldes 40-ndate aastate teise
poole ja 50-ndate aastatega on
teaduste kandidaatide ja teene-
liste töötajaid vähem. See on ka
seaduspärane, inimesed on
nooremad, aeg jõuab neid veel
esile kutsuda. See kõige küp-
sem loomega on andnud selli-
seid nimesid — 1960. a. — Vla-
dimir Käro, Rakvere teatri
näitleja, Toomas Kalvet, Väi-
ke-Maarja EPT peainsener,
Väike-Maarja Keskkooli kaua-
aegne lastevanemate komitee
esimees. 1961. a. — Eha Türik
(Kuhlbach), EPA vanemõpetaja,
põllumajandusteaduste kan-
didaat, 1962. a. — Kaja Pragi
(Lätt), SKV Tartu Informa-
tiooni ja arvutuskese pro-
grammeerimisosakonna juhata-
ja, Aldur Ninpe, Eesti Trans-
pordi Siseasjade Osakonna
ülem, Lilia Tamm (Rammi),

Nõo Keskkooli õpetaja, NSV
Liidu meistersportlane murd-
maasuusatamises, Ene Laus-
maa (Tominga), RPI «Eesti
Maaehitusprojekti» juhtiv in-
sener, geograafiakandidaat.
1963. a. — Peeter De Bakker,
SKTB TTK «Desintegraator»
projekti peakonstruktor. 1965.
a. — Iver Asarov, Kõrvemaa
Riikliku Maastikukaitseala ju-
hataja. 1967. a. — Helle Sikka
(Kuulvee), Tallinna Pedagoogi-
lise Instituudi algõpetuse ka-
teedri dotsendi kt., pedagoogi-
kakandidaat.

1970—79. a. lõpetanute
on täitnud ankeedi 109. Veidi sta-
tistikat — 70-ndate aastate
lendudest on tulnud 18 õpetaja-
t, 10 inseneri, 10 müüjat, 7
raamatupidajat, 5 ekonomisti,
4 kaubandus- ja 3 õmblejat ja
bibliograafi, 2 telegrafisti, aja-
kirjanik, aia- ja maastikuar-
hitekt, kangur, 3 tehnik-
mehaanikut, psühholoog jne. 70-
ndatel aastatel lõpetanud on
noored inimesed, suurem osa
tõstis seisab neil veel ees. Siis-
ki mõned nimesid — 1970. a. —
Toomas Vettik, Jõgeva Agrome-
teoroloogijaama juhataja,
1971. a. — Jaak Vettik, Rakvere
LNSK vanemtreener, Indrek
Rohtmets, Eesti TV ope-
raator, ajakirja «Horisont»
bioloogiateaduste osakonna ju-
hataja, bioloogi kutse kõrval
omandanud ka ajakirjaniku
kutse. 1972. a. — Dagmar Mulla,
ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja
Sotsialistliku Ülesehitus-
töö Riikliku Keskarhiivi osa-
konna juhataja. 1975. a. —
Kulno Eding, Tartu Pärmitse-
hase direktor, Ülle Lepp,
ELKNU KK osakonnajuhata-
ja. 1977. a. — Aare Treial,
Rakvere 3. Keskkooli direktor.
1978. a. — Vello Jürna, RAT
Aastad 1980—87. Ankeete

laekus 166-lt lõpetanult. Kõige
nooremad on ka ankeetide
täitmisel kõige aktiivsemad ol-
nud. Suur osa nende aastate
lõpetajatest alles omandab eri-
ala. Siiski saame mõningase
analüüsi teha — 15 õpetajat, 8
müüjat, 6 raamatupidajat ja
sekretär-asjaajajat, 5 inseneri
ja meditsiinitöötajat, nende hulgas 2
arsti ja 1 proviisor, 4 agronoomi,
3 õmblejat, finantsisti, öko-
nomisti, tehnik-mehaanikut,
juuksurit ja maaparandajat, 2
zootehnikut, dekoratorit, vet-
arsti ja elektrikut, kelner, las-
teaiakasvataja, kinooperaator,
peenmehaanik, tantsuõpetaja
jt. Õpinguid jätkatakse praegu
viies kõrgemas koolis — TRÜ-s,
22, TPI-s 12, EPA-s 14, TPEDI-
5 ja Moskvas Üleliidulises
Kinematograafia Instituudis 1
inimene.

Populaarsemad keskeriõpe-
asutused on TEMT, Tallinna
Majandustehnikum, Rakvere
Pedagoogiline Kool.

Reisid on viinud meie vi-
listlasi väga erinevatesse ja
kaugetes paikadesse, väike-
maarjalase jalga on astunud
viil mandril — on käidud
USA-s, Saksa LV-s ja Saksa
DV-s, Soomes, Poolas, Ungaris,
Tšehhoslovakkias, Taanis, Ka-
nadas, Bulgaarias, Rootsis,
Austrias, Itaalias, Rumeenias,
Austraalias, Jaapanis, Inglis-
maal, Prantsusmaal, Iraanis,
Norras, Egiptuses, Jugoslaa-
vias, Indias, Perus, Kuubas,
Tseilonis, Süürias, Kiproosel,
Türgis, Alžeerias, Koreas, Luk-
semburgis, Belgias, Hispaanias,
Kreekas, Hollandis, Malaisias,
Singapuris, Vietnamis, Angoo-
las ja Afganistanis. Afganis-
tanis teenis aega 1985. a. 62.
lennu lõpetanud Helges To-
ming. Kõige enam on meie vi-
listlastest reisinud EELK pea-
piiskop Kuno Pajula, ta on
külastanud 27 välisriiki.

Väike-Maarja Keskkooli vi-
listlaste hulgas on abielus in-
imesi 428, vallalisi 166, lahuta-
tud 41, leski 37. Vilistlaste pe-
redes on 918 last ja 373 lapse-
last.

MAAELU HEAD JA HALVAD KÜLJED

See porine maa
võtmata kartulitega on minu.
Need paakeveest pödurad niidud
paari viletsa kuhjaga
on minu.
Mina vastutan nende
ja nemand minu eest.

Ellen Niit, «See maa»

Raske on hea ja halva vahel vahet teha.
Raske on jagada, mis on maaelus head või
halba. Palju oleneb sellest, milliselt seisuko-
halt vaadata. Linnainimene näeb tavaliselt ainu-
tult maaelu pühapäevapoolt, kõike head ja
ilusat. Maainimene ise tunneb pikka ja rasket
argipäeva. Aga ometi ei vaheta ta oma elu-
kohta linna vastu, niisamuti nagu iga linna-
inimene ei tule meelde. Mis on siin siis head
ja halba?

«Ja elu kogu luulelisus on minu jaoks seotud
maaga, külaõue ja majaga, kanadega, kas-
siga, koeraga, lehmadega, pääsukestega, varb-
lastega, leevikestega talviti. Väsimustundidel
või hingeseaduses on parim ravim sulgeda
silmad, kujutleda külaõue ja kõike, mis selle
juurde kuulub — viljapuu- ja juurviljaõued,
jõekest, metsa, põldu,» on kirjutanud Vassili
Peskov. Eelkõige ongi maal alati ilus. Hooli-
mata sellest, kas on hommik või õhtu. Maal ei
domineeri veel ehitiste üksluisus, siin on igal
sammul midagi uut, eelmisest erinevat, põne-
vat. Päikeseloojangud, erksavärvilised viker-
kaared, selge tähistaevas, uudus heinamaad —
linnainimene on nende võrra vaesem. Loo-
dus ei mahu kokku majaderägistiku ja tehas-
tega. Ka kõige parema tähtmise juures ei saa
linna istutada nii palju puid ja lilli, nagu on
maal. Pargid ei suuda asendada metsi.

Just sellepärast on maal puhtam õhk. Ka
maale tungib pidevalt tehnika, seadmeid, ma-
sinaid, kuid õhu saastamises ei suuda maa
veel linnaga võistelda. Õnneks. Teadlased on
kindlaks teinud, et linnainimene hingab mür-
giseid ühendeid sisse kaksikümne korda
rohkem. Hirmuäratav suurus. Mida ütleb selle
kohta tervis? Maa kopsud, puud, suudavad
aga siinset õhku puhastada. Seni on maal
veel, mida hingata, aga mõelda õhu puhtusele
juba tuleks.

Autosid on maal tohutult vähem kui linnas.

Seetõttu on raske kõrvutada linna müra siin-
sega. Maal ei teki tunnet, et kurdistud paari-
tunnisest väljasviibimisest. Kui just suure
maantee ääres ei ela, puutud kättemõõda eluga
vähem kokku. Maaelu juurde kuuluvad linnu-
laul, koerte klähvimine, lehmade ammumine.
Kõik kodused, rahulikud hääled, mis kõrv-
kuulmist ei ähvarda.

Selle kõige tõttu inimene maal puhkab.
just nimelt vaimset. Linnas alatise sagimises
pingul olevad närvid saavad rahu. Siinse vai-
kus ja rohelus mõjuvad rahustavalt, aitavad
maandada stressi.

Muidugi on maal oma argipäev. Porine,
pikk, aeganõudev. Maainimese tööpäev on
alguse ja lõpu. Kiirelt külv- ja koristus-
perioodidel ei alga ega lõpe see kella järgi.
Lisaks mure saagi pärast. Maainimene tunneb
end vastutavana kartuli ja vilja eest, ta ei saa
ükskõikselt vaadata lamandunud vilja või vee
all olevat kartulit. Aga ta ei kurda, ei vaata
kella ega ohka pikkade päevade pärast. Maa-
inimene ei kaeba kunagi tegevusetuse üle.
Temal on ajast alati nappus. Ka kodus nõua-
vad loomad ja aiamaa oma osa. Maa õpetab
inimest tööd armastama, hoolimata raskustest.

Maainimene hoolib selle eest, et oleks liha
ja leiba. Aga ometi jääb just tema laual liha-
saadusi väheks, kui omal loomi ei ole. Poest
liha osta on peaaegu võimatu, seda lihtsalt
pole. Linnas on olukord veidi parem — kui
ühes poes pole, siis teisest ehk ikka saab. Kuid
maainimesel pole ju võimalik kibekiirel ajal
mööda poode jõosta või linnast toidukaami
ostmas käia. Kuid süüa tahab tema ja tema
pere.

Kehvem on olukord maal ka kultuuriõr-
tusega. Linnas on kinod, teatrid, kontserdid. Maal
on kino paar korda nädalas, kiirel ajal pole
aga võimalust sinna minna. Teatrietendusid ja
kontserte on maal harva, linna sõita on aga
võrdlemisi tülikas. Nii jääbki maainimesele
vaid televiisor.

Niisugune see maaelu on. Temas on nii
head kui halba. Aga hea kaalukauss kaldub
siiski raskem oleval. Halba on maaelus vähe,
maainimene ise lepi vähesega. Tema jaoks
on see elu ainus mõeldav, mõõtnatult parem
kui linnaelu.

KAI TAMM,
11-a. klass, 1987

«TEATAJA» on toimetatud
«EKSPON-DISAIN» vahendusel
Vastutav sekretär K. HOOK

Toimetuse: Väike-Maarja Muuseum tel. 61-625
Toimetaja Ene Kesler
fotograaf Rannel Rikken

Infoleht ilmub 1 kord kuus
Maht 1 trükipoogen
FRV. X 1988. 1368. 2000.